

Översikter och meddelanden

Forskning kring parlament och parlamentariker — en litteraturöversikt

Inledning

Den översikt över modern beteendeorienterad parlamentsforskning som här presenteras är ett försök att bringa reda i den uppsjö av frågeställningar som har behandlats eller är möjliga att behandla. Översikten innehåller också ett stort antal exempel på empiriska undersökningar, i huvudsak hämtade från västeuropeisk forskning.

I den moderna beteendeorienterade forskningen kring parlament och parlamentariker kan tre huvudtyper av empiriska studier urskiljas: studier av parlamentarikerna som sådana, studier av parlamentarikernas representativitet samt studier av parlamentarikernas förhållande till andra aktörer i det politiska systemet. De tre huvudtyperna behöver inte nödvändigtvis ses som helt isolerade från varandra, men i det följande kommer de att behandlas var och en för sig.

Parlamentarikerna som sådana

Den kanske vanligaste frågeställningen i undersökningar av parlamentarikerna som sådana gäller deras *bakgrundsegenskaper*. Det är här möjligt att skilja mellan socio-ekonomiska, politiska och motivationella faktorer.

Undersökningar av parlamentarikernas *socio-ekonomiska* och *politiska* bakgrund återfinns i ett stort antal parlamentsstudier (se t ex Sverige: Sköld och Halvarsson, 1966; Hancock, 1972, Danmark: Eliassen og Pedersen, 1975; Pedersen, 1977; Foverskov, 1979; Finland: Noponen 1968; Pesonen, 1972; Norge: Hellevik, 1969; Eliassen, 1978; Pedersen, 1984b; Frankrike: MacRae, 1967; Italien: Cotta, 1983; Storbritannien: Budge and Farlie, 1975; Mellors, 1978; Västtyskland: Loewenberg, 1967). Frågeställningen kan också behandlas ur ett länderjämförande perspektiv (se tex Blondel, 1973; Guttsman, 1974; Loewenberg and Patterson, 1977; Haavio-Mannila, 1983; för studier av EG-parlamentet, se

Kirchner, 1984; Lehmann Sörensen, 1984). En mer ambitiös ansats i detta sammanhang är att undersöka parlamentarikernas karriärvägar till parlamentet (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; Finland: Noponen and Pesonen, 1964; Holland: Eldersveld et al, 1981; länderjämförande: Aberbach et al, 1981; jfr Blondel, 1985; för en svensk studie på kommunal nivå, se Wallin m fl, 1981).

Mindre vanligt, men därför inte mindre intressant, är att studera *motiven* bakom parlamentarikernas politiska engagemang (se t ex Frankrike: Woshinsky, 1973; Italien: Barnes, 1977; Storbritannien: King, 1981).

En andra typ av frågeställningar som rör parlamentarikerna som sådana gäller deras *attityder*. Det går här att skilja mellan parlamentarikernas *kognitioner* och deras *åsikter i politiska sakfrågor*. Kognitionerna kan i sin tur delas in i *verklighetsuppfattningar* och *kunskaper*.

Undersökningar av parlamentarikernas *verklighetsuppfattningar*, som inte berör representationsproblematiken eller parlamentarikernas förhållande till andra politiska aktörer, kan t ex gälla parlamentarikernas syn på konfliktstrukturen i parlamentet, synen på partisammanhållning, vilka som är parlamentarikernas huvudsakliga arbetsuppgifter, vilka samhällsproblem som är viktiga, men också mindre verklighetsnära ting som vilka framtidsvisioner och vilken övergripande samhällsyn (konflikt eller konsensus) som parlamentarikerna har (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; Särilvik, 1976; Finland: Pesonen, 1973; Belgien: De Ridder et al, 1978; Frogner, 1978; Hertig, 1978; Holland: Eldersveld et al, 1981; Schweiz: Kerr, 1981; USA: Wahlke et al, 1962; Davidson, 1969; länderjämförande: Aberbach et al, 1981).

Studier av parlamentarikernas *kunskaper* är mycket sällsynta. En undersökning där denna känsliga frågeställning ingick gjordes emellertid i Holland 1979 (se van Schendelen, 1981a, 1981b, 1983). I den holländska undersökningen ställdes frågor till parlamentarikerna om såväl deras egen politiska kunskap som deras uppfattningar om *väljarnas* politiska kunskap — något som ledde till kontroverser mellan forskarna och parlamentarikerna (jfr Pedersen, 1984a). Parlamentarikernas politiska

ka kunskap har också undersökts på delstatsnivå i USA (se Patterson et al, 1975).

Vad beträffar parlamentarikernas *åsikter i politiska sakfrågor* är det, förutom konkreta ställningstaganden, också möjligt att studera bakomliggande dimensioner och åsiktshomogenitet (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; Norge: Pettersen, 1976; Holland: Thomassen, 1976; Italien: Barnes, 1977; för en studie av EG-parlamentet, se Lehmann Sörensen, 1984; länderjämförande: Inglehart et al, 1980; Inglehart, 1981; Eldersveld, 1985).

Parlamentarikerna som sådana kan vidare studeras med avseende på deras *beteende i parlamentet*. Parlamentarikernas *voteringsbeteende* – som är ett centralt inslag i framför allt amerikansk parlamentsforskning (för en översikt, se Collie, 1984) – kan studeras ur motsvarande aspekter som åsikterna i politiska sakfrågor (se t ex Sverige: Stjernquist och Bjurulf, 1968; Bjurulf, 1972; Holmberg, 1975, Clausen and Holmberg, 1977; Bjurulf, kommande; Danmark: Pedersen et al, 1971; Damgaard, 1973; Damgaard and Rush, 1976; Svensson, 1982; Finland: Nyholm, 1972; Pesonen, 1973; Island: Loftsson, 1981; Norge: Bjurulf och Glans, 1976; Rasch, 1983; Frankrike: Wilson and Wiste, 1976; Storbritannien: Jackson, 1968; Schwarz and Lambert, 1972; Berrington, 1973; Norton, 1981; länderjämförande: Bjurulf, 1974; Mezey, 1979; Epstein, 1980). Undersökningar av *övrigt parlamentariskt beteende* kan t ex gälla närvaro i parlamentet, debattdeltagande, framläggande av motioner samt utnyttjande av spörsmålsinstitutet (se t ex Sverige: Gahrton, 1983; Isberg, 1984; Danmark: Damgaard, 1977; Damgaard m fl, 1979; Island: Loftsson, 1981; Norge: Kuhle og Svåsand, 1984; Frankrike: Woshinsky, 1973; Storbritannien: King, 1974, Norton, 1975, 1976; Franklin and Tappin, 1977; Walkland and Ryle, 1981; för en studie av EG-parlamentet, se Kirchner, 1984).

En ytterligare frågeställning beträffande parlamentarikerna som sådana gäller deras *position i parlamentet*. En distinktion kan här göras mellan parlamentarikernas specialisering (horisontell position, utskottsmedlemskap) och karriär (vertikal position) (se t ex Sverige: Roth, 1973; Andersson, 1984; Norge: Hellevik, 1969; Danmark: Damgaard, 1977, 1982; Holland: Farlie et al, 1977; Irwin et al, 1979; van Schendelen, 1981a; Storbritannien: Judge, 1981; länderjämförande: Frankland, 1977; jfr Blondel, 1985).

Slutligen kan studier av parlamentarikerna som sådana också gälla deras *arbetsförhållanden*. Exempel på frågeställningar inom detta område är hur parlamentarikerna använder sin tid (tidsbudgetstudier), vilka ekonomiska resurser och utredningsresurser som står till parlamentarikernas förfogande, samt hur det parlamentariska arbetet över huvud taget är organiserat (se t ex Sveri-

ge: Stjernquist, 1966; Andersson, 1969, 1970; Birgersson, 1978; Lindström, 1981; Gahrton, 1983; Danmark: Damgaard, 1977, 1982; Damgaard m fl, 1979; Frankrike: Campbell and Laporte, 1981; Holland: van Schendelen, 1976; Storbritannien: Barker and Rush, 1970; Hanson and Crick, 1970; Richards, 1974; Ryle, 1981; Englefield, 1984; Västtyskland: Blischker, 1981; länderjämförande: Herman and Mendel, 1976; Morgan, 1976; Lees and Shaw, 1979; Elder et al, 1982; Petersson, 1984; Arter, 1984; för en studie av EG-parlamentet, se Lehmann Sörensen, 1984; för en svensk studie på kommunal nivå, se Wallin m fl, 1981).

De hittills presenterade frågeställningarna är huvudsakligen av deskriptiv natur. I förklarande analyser kombineras naturligtvis de olika frågeställningarna med varandra. Parlamentarikernas socio-ekonomiska bakgrund har t ex använts som förklaringsfaktor till deras åsikter i politiska sakfrågor (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; länderjämförande: Farlie and Budge, 1974) och till deras karriär och specialisering i parlamentet (se t ex Norge: Hellevik, 1969). Ett annat exempel är att motivationella faktorer har använts som förklaring till övrigt parlamentariskt beteende (se t ex Frankrike: Woshinsky, 1973).

Parlamentarikernas representativitet

Den omfattande teoretiska och empiriska representativitetslitteraturen innehåller en mängd distinktioner och indelningar. I denna översikt har vi valt att systematisera frågeställningarna om parlamentarikernas representativitet med hjälp av tre begrepp: representativitetstyp, representationsobjekt och representativitetsperspektiv.

Med *representativitetstyp* menas här det sätt på vilket parlamentarikerna är representativa för de representerade. Parlamentarikerna kan vara representativa genom vad de är – *social representativitet*, genom vad de tycker och tänker – *kognitiv representativitet* och *åsiktsrepresentativitet*, samt genom vad de gör – *voteringsrepresentativitet* och *övrigt beteenderepresentativitet*. Parlamentarikerna kan således vara representativa med avseende på social bakgrund, verklighetsuppfattningar, åsikter i politiska sakfrågor, röstning i parlamentet samt övrigt parlamentariskt beteende.

Repräsentationsobjekt kallas här den eller de grupper som parlamentarikerna representerar. Sju huvudgrupper av representationsobjekt har urskiljts: parlamentarikerna kan vara representativa för exempelvis det egna partiets väljare, den egna valkretsen, det egna partiets väljare i valkretsen, socio-ekonomiska grupper, organiserade intressen, enskilda individer/aktörer samt hela nationen. Naturligtvis kan de olika huvudgrupperna kombineras samman till mer specificerade representationsobjekt.

Representativitetsperspektivet kan antingen vara objektivt, subjektivt eller normativt. Med *objektiv* representativitet menas *faktisk* överensstämmelse mellan parlamentarikerna och de representerade. Det *subjektiva* representativitetsperspektivet innebär *upplevd* representativitet, antingen ur parlamentarikernas eller de representerades synvinkel. Det *normativa* representativitetsperspektivet avser vem parlamentarikerna, alternativt de representerade, *anser* att parlamentarikerna *bör* representera. En parlamentarikers voteringsrepresentativitet i förhållande till den egna valkretsens väljare kan illustrera de frågeställningar som ligger bakom de olika representativitetsperspektiven: Ur ett *objektivt* perspektiv är en parlamentariker representativ om han vid valeringar i parlamentet *röstar* i enlighet med väljarnas önskemål; de *subjektiva* frågeställningarna gäller om parlamentarikern, alternativt väljarna, *upplever* att parlamentarikern *röstar* i enlighet med väljarnas önskemål; de *normativa* frågeställningarna handlar om huruvida parlamentarikern *bör* rösta i enlighet med väljarnas önskemål.

En representativitetsfrågeställning innebär med nödvändighet ett val av såväl representativitetstyp, representationsobjekt som representativitetsperspektiv.

Empiriska undersökningar av *social representativitet* har så gott som uteslutande gällt *faktisk* överensstämmelse mellan parlamentarikerna och de representerade. Sådana undersökningar har genomförts i ett stort antal länder (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; Danmark: Rasmussen, 1972; Foverskov, 1978; Norge: Valen, 1966a; Hellevik, 1969; Larsen og Offerdal, 1979; Skard, 1980; Holland: Kooiman, 1976; Eldersveld et al, 1981; Italien: Barnes, 1977; Schweiz: Kerr, 1981; för en svensk studie på kommunal nivå, se Wallin m fl, 1981). Frågeställningen har också behandlats ur ett länderjämförande perspektiv (se t ex Blondel, 1973; LaPalombara, 1974; Putnam, 1976). En annan möjlig frågeställning är hur parlamentarikerna och de representerade ser på det *önskvärda* med social representativitet – t ex könskvotering vid rekryteringen till parlamentet (för en svensk studie på kommunal nivå, se Westerståhl och Johansson, 1981).

Parlamentarikernas *kognitiva representativitet* är ett förhållandevis outforskadt område. Jämförelser mellan riksdagsmännens och väljarnas verklighetsuppfattningar ingick som en av frågeställningarna i 1968–1969 års svenska representationsundersökning (Roth, kommande; jfr också Särilvik, 1969). Och jämförelser mellan partiernas, massmediernas och väljarnas uppfattningar om vad som är viktiga politiska sakfrågor har genomförts inom ramen för forskningsprojektet *Svensk valrörelse 1956–1982* (se Asp, 1983). Däremot har några utländska studier av kognitiv representativitet inte påträffats.

Det banbrytande empiriska arbetet beträffande såväl *åsiktsrepresentativitet* som *objektivt voteringsrepresentativitet* var Warren Miller och Donald Stokes' uppsats *Constituency Influence in Congress* från 1963 (se också Miller, 1964). För varje valkrets relaterade Miller och Stokes väljarnas åsikter till kongresskandidaternas åsikter, voteringsbeteende och perceptioner av väljarnas åsikter. Uppsatsen har visserligen kritiserats på metodologiska grunder (se t ex Cnudde and McCrone, 1966; Achen, 1977, 1978; Kuklinski, 1979; Weissberg, 1979), men dess betydelse för den fortsatta representativitetsforskningen är odiskutabel (jfr Jewell, 1984; Converse, 1984).

I Västeuropa har ett antal studier av *åsiktsrepresentativitet* genomförts. Varierande representationsobjekt har använts: hela väljarkåren, partiets väljare, valkretsens väljare samt partiets väljare i valkretsen (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; Boalt och Björkman, 1985; Frankrike: Converse and Pierce, kommande; Holland: Thomassen, 1976; Italien: Barnes, 1977). Överensstämmelsen mellan parlamentarikerna och väljarna vad beträffar subjektiv vänster-högerposition har undersökts i Danmark (se Damgaard, 1982). Åsiktsrepresentativitet har också studerats på lokal nivå (se t ex Sverige: Strömberg, 1974; Westerståhl och Johansson, 1981; Skottland: Brand, 1972).

Undersökningar av *voteringsrepresentativitet* är den andra typen av representativitetsstudier som gjorts i Warren Miller och Donald Stokes efterföljd (se t ex Frankrike: Cayrol et al, 1976; Converse and Pierce, kommande; USA: Fiorina, 1974; Jewell and Patterson, 1977). Frågeställningen har också studerats ur ett dynamiskt perspektiv (se t ex USA: Karps and Eulau, 1978; Stone, 1979).

Vid sidan av röstandet kan parlamentarikerna även vara *representativa genom övriga former av parlamentariskt beteende*. Genom motioner, personliga påståtanden etc kan parlamentarikerna göra tjänster åt t ex enskilda personer och organisationer, eller försöka ordna särskilda förmåner åt den egna valkretsen (se t ex Sverige: Roth, kommande; länderjämförande: Cain et al, 1984; Bogdanor, 1985; Fiorina, kommande; jfr också Eulau and Karps, 1977).

De hittills behandlade representativitetsfrågeställningarna har nästan uteslutande gällt objektiv representativitet, dvs *faktisk* överensstämmelse mellan parlamentarikerna och de representerade. Frågeställningar rörande *subjektiv* och *normativ* representativitet gäller däremot *upplevd* respektive *önskvärd* representativitet. Dessa båda problemställningar kan behandlas ur såväl parlamentarikernas som de representerades synvinkel.

Parlamentarikernas *upplevelse* av vilket eller vilka representationsobjekt de representerar – subjektiv repre-

sentativitet – har studerats i bl a Danmark, Norge, Italien och USA, liksom ur ett länderjämförande perspektiv (se t ex Danmark: Damgaard, 1982; Norge: Larsen og Offerdal, 1979; Italien: Barnes, 1977; USA: Patterson et al, 1975; länderjämförande: Loewenberg and Kim, 1978).

Den *normativa* representativiteten – vem parlamentarikererna bör representera – är ett problemområde som *teoretiskt* är väl avgränsat från frågeställningar om upplevd representativitet. I *empiriska* undersökningar uppträffas emellertid inte alltid denna distinktion.

Den klassiska empiriska studien av vem *parlamentarikererna* anser att de bör representera är John Wahlke, Heinz Eulau, William Buchanan och LeRoy Fergusons *The Legislative System* från 1962. Deras typologi över normativa rollföreställningar har kommit att ligga till grund för en stor mängd forskning (se t ex Sverige: Holmberg, 1974; Danmark: Damgaard, 1982; Norge: Hernes og Martinussen, 1980; Frankrike: Cayrol et al, 1976; Converse and Pierce, 1979; Holland: Daalder and Rusk, 1972; van Schendelen, 1981a; Italien: Barnes, 1977; Skottland: Mishler and Mughan, 1978; USA: Davidson, 1969; länderjämförande: Mezey, 1979; för en svensk studie på kommunal nivå, se Wallin m fl, 1981). En intressant möjlighet är att studera rollföreställningar över tid, kanske i första hand bland nyvalda parlamentariker (se t ex Canada: Clarke and Price, 1978).

Frågor om vem parlamentarikererna bör representera kan naturligtvis också ställas till de *representerade* (se t ex Sverige: Roth, kommande; Frankrike: Converse and Pierce, 1979; Italien: Barnes, 1977).

Ett viktigt problemområde, som så här långt inte har berörts, är *förklaringar* till parlamentarikerernas representativitet. Vi har här urskiljat tre huvudtyper av förklaringar till graden av representativitet: parlamentarikerernas *kontakter* med de representerade (informationsinhämtande och opinionsbildning; parlamentarikerernas *perceptioner* av de representerades föreställningar och åsikter; samt *nomineringen* av kandidater till parlamentet.

Parlamentarikerernas *kontakter* med de representerade kan påverka graden av representativitet genom att parlamentarikererna dels inhämtar information från de representerade, dels aktivt formar opinionen efter egna intentioner. Kontakterna kan vara antingen direkta (personliga) eller indirekta (via massmedierna) (se t ex Danmark: Damgaard, 1982; Holland: Eldersveld et al, 1981; Italien: Barnes, 1977; Storbritannien: Barker and Rush, 1970; Munroe, 1977; Cane et al, 1979; USA: Mayhew, 1974; Fiorina, 1977; Fenno, 1978; länderjämförande: Pedersen, 1975; Fiorina, kommande).

Parlamentarikerernas *perceptioner* av väljarnas åsikter var en central komponent i den modell som Warren

Miller och Donald Stokes lanserade i sin klassiska representativitetsstudie från 1963. Tanken är att en bristande överensstämmelse mellan parlamentarikerernas åsikter och beteende och de representerades önskemål förklaras av att parlamentarikererna är "representativa" i förhållande till sina *perceptioner* av väljarnas åsikter (för en sammanfattning av amerikanska forskningsresultat, se Clausen, 1977). Ett stort antal intervjufrågor om riksdagsmännens perceptioner av väljarnas åsikter i politiska sakfrågor ingick i 1968–1969 års svenska representationsundersökning, vilket resulterade i ett antal uppsatser (se t ex Holmberg, 1971; Clausen et al, 1983). I det svenska representationsforskningsprogrammet utvidgades problemställningen till att också omfatta riksdagsmännens perceptioner av väljarnas *verklighetsuppfattningar* (se Roth, kommande).

Kandidatnomineringen är en tredje möjlig förklaringsfaktor till graden av representativitet. Nomineringen av parlamentskandidater kan påverka representativiteten vad beträffar såväl social bakgrund som attityder och beteende (se t ex Sverige: Sköld, 1958; Brändström, 1971; Norge: Valen, 1966b; Hellevik, 1969; Valen, 1984; Belgien: Obler, 1974; Storbritannien: Ranney, 1965; Rush, 1969; Holland, 1980; länderjämförande: Epstein, 1980; Ranney, 1981).

Parlamentarikerernas förhållande till andra aktörer i det politiska systemet

Parlamentarikerernas förhållande till andra aktörer i det politiska systemet har här urskiljts som en egen huvudtyp av parlamentsstudier. De flesta frågeställningar inom detta problemområde berör parlamentets och parlamentarikerernas makt och inflytande i samhället. De empiriska undersökningarna på området kan klassificeras efter vilken eller vilka andra politiska aktörer parlamentarikererna relateras till samt efter typ av undersökt relation. Frågeställningarna kan studeras ur antingen parlamentarikerernas eller den/de andra politiska aktörernas synvinkel.

Frågeställningar om parlamentarikerernas makt och inflytande gäller vanligen förhållandet till *andra politiska aktörer*. Vi har här urskiljt åtta huvudtyper av sådana aktörer: regeringen, förvaltningen, partierna, organisationerna, näringslivet, massmedierna, de utoparlamentariska grupperna och de internationella aktörerna. Frågeställningarna kan dessutom gälla parlamentarikerernas makt och inflytande mer ospecificerat.

Den slutgiltiga målsättningen med studier av parlamentarikerernas förhållande till andra politiska aktörer är ofta att besvara frågor om *faktisk* makt. Undersökningar som *direkt* belyser den faktiska maktproblematiken är emellertid relativt ovanliga. Mer vanligt är att studera *uppfattningar* (föreställningar) och *åsikter* (önskemål)

om maktförhållanden, samt att undersöka *kontakterna* mellan parlamentarikerna och andra politiska aktörer. Utifrån sådana studier, och med hjälp av information om tex parlamentarikernas resurser och arbetsförhållanden, förs ofta resonemang om den faktiska makten.

Förhållandet mellan parlament och *regering* är en klassisk statsvetenskaplig frågeställning. Empiriska undersökningar av denna relation kan gälla exempelvis behandlingen av regeringens propositioner i parlamentet, parlamentarikernas och regeringsledamöternas uppfattning om maktfördelningen, parlamentarikernas kompetens och resurser i förhållande till regeringens, samt initiativmaktens utnyttjande (se tex Sverige: Molin, 1982; Isberg, 1984; Danmark: Damgaard, 1977; Norge: Olsen, 1983; Frankrike: Jackson et al, 1977; Italien: Leonardi et al, 1978; Schweiz: Kerr, 1978; Storbritannien: Punnett, 1973; Norton, 1975, 1980, 1981; Robinson, 1978; Judge, 1981; Hibbing, 1985; Västtyskland: Loewenberg, 1967; länderjämförande: King, 1976; Coombs, 1976; Loewenberg and Patterson, 1977; Oberreuter, 1975; Ornstein, 1981; Arter, 1984).

Förhållandet mellan parlament och *förvaltning* har under 1970-talet varit föremål för ett stort internationellt forskningsprojekt. Projektet, som utgick från University of Michigan, omfattade jämförelser mellan politiker och byråkrater i Sverige, Frankrike, Holland, Italien, Storbritannien, Västtyskland och USA (se tex Sverige: Anton, 1980; Holland: Eldersveld et al, 1981; länderjämförande: Putman, 1975; Aberbach et al, 1981). Även den norska maktutredningen tog upp frågan om förhållandet mellan parlamentarikerna och förvaltningen (se tex Egeberg m fl, 1979; NOU, 1982). Frågeställningen har också behandlats i flera andra länder (se tex Danmark: Damgaard, 1977; Buksti and Johansen, 1979; Damgaard, 1982; Storbritannien: Norton, 1981; för en svensk studie på lokal nivå, se Strömberg och Norell, 1982).

Parlamentarikernas förhållande till *organiserade intressen* är ett problemområde som ingår i den internationella diskussionen om korporatism (se tex Schmitter and Lehbruch, 1979; Lehbruch and Schmitter, 1982). För Sveriges del kommer de korporatistiska tendenserna i samhälle att undersökas inom forskningsprojektet *Riksdagen och de organiserade intressena* vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet (jfr Hermansson m fl, 1984, 1985). Empiriska undersökningar av parlamentarikerna och de organiserade intressena har genomförts i ett stort antal länder (se tex Danmark: Damgaard, 1977; Buksti, 1984a, 1984b; Finland: Helander, 1979; Norge: Christensen and Egeberg, 1979; NOU, 1982; Olsen, 1983; Hernes, 1984; Holland: Kooiman, 1976; Eldersveld et al, 1981; Storbritannien: Richardson and Jordan, 1979; Västtyskland: von Alemann

und Heinze, 1979; för en svensk studie av riksdagsmännens åsikter om fackligt inflytande i företag och kommuner, se Gustafsson och Jonsson, 1984).

Forskningen kring parlamentarikernas förhållande till de resterande politiska aktörer som här urskiljts – partierna, näringslivet, massmedierna, de utomparlamentariska grupperna och de internationella aktörerna – är jämförelsevis begränsad. Det finns emellertid exempel på studier av samtliga dessa relationer: parlamentarikerna och *partierna* (se tex Sverige: Pierre, kommande; Italien: DiPalma, 1977; Storbritannien: McKenzie, 1964); parlamentarikerna och *näringslivet* (se tex Norge: NOU, 1982; Storbritannien: Beer, 1969; jfr också Sverige: SAF, 1984); parlamentarikerna och *massmedierna* (se tex Sverige: Holmberg och Asp, 1984; Norge: Eide, 1984; Danmark: Damgaard, 1982; Siune, 1984; Storbritannien: Seymour-Ure, 1974); parlamentarikerna och *de utomparlamentariska grupperna* (se tex Danmark: Damgaard, 1982; Holland: Eldersveld et al, 1981; Västtyskland: Papadakis, 1984); parlamentarikerna och *de internationella aktörerna* (se tex Norge: NOU, 1982; jfr Falkemark, 1984).

Peter Esaiasson och Mikael Gilljam

Referenser

- Aberbach, JD, Putnam, RD and Rockman, BA (1981). *Bureaucrats and Politicians in Western Democracies*. Cambridge, Mass., and London: Harvard University Press.
- Achen, C (1977), "Measuring Representation: Perils of the Correlation Coefficient". *American Journal of Political Science* 21:805–15.
- , (1978) "Measuring Representatives". *American Journal of Political Science* 22:475–510.
- von Alemann, U und Heinze, R G (Hrsg) (1979). *Verbände und Staat. Vom Pluralismus zum Korporatismus, Analysen, Positionen, Dokumente*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Anderson, H G (1969) *Vad gör partierna i riksdagen? – Mål, taktik och arbetsformer*. Stockholm: SNS.
- , (1970) "Specialisering och samordning inom de politiska partiernas riksdagsgrupper". I *Riksdagsgrupperna. Regeringsbildningen. Studier utförda på uppdrag av grundlagsberedningen*. Stockholm: SOU 1970:16.
- Andersson, L G (1984). *Utskottsledamöterna i den svenska riksdagen: tidigare erfarenheter och utskottsplacement*. Uppsats presenterad vid VII:e nordiska statsvetenskapliga konferensen i Lund 20–22 augusti 1984.
- Anton, T J (1980) *Administered Politics. Elite Political Culture in Sweden*. Boston, The Hague, and London: Martinus Nijhoff Publishing.
- Arter, D (1984) *The Nordic Parliaments. A Comparative Analysis*. London: C Hurst.

- Asp, K (1983) "The Struggle for the Agenda: Party Agenda, Media Agenda, and Voter Agenda in the 1979 Swedish Election Campaign". *Communication Research* 10:333-55.
- Barker, A and Rush, M (1970). *The Member of Parliament and His Information*. London: Allen und Unwin.
- Barnes, SH (1977). *Representation in Italy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Berrington, H (1973). *Backbench Opinion in the House of Commons, 1945-55*. Oxford: Pergamon Press.
- Beer, SH (1969). *Modern British Politics*. London: Faber and Faber.
- Birgersson, B O (1978). "Riksdagsmännen - beslutsfattare och representanter". I Tarschys, D (red) *Vem håller i rodet?* Stockholm: Liber Förlag.
- Bjurulf, B (1972). "Från minoritetsparlamentarism till majoritetskoalition. En studie i riksdagens rösträkningar 1925-38". *Statsvetenskaplig Tidskrift* 76: 125-88.
- , (1974). *A Dynamic Analysis of Scandinavian Roll-Call Behavior - A Test of a Prediction Model on Ten Minority Situations in Three Countries*. Lund: Studentlitteratur.
- , (kommande). *Sveriges Riksdag beslutar 1971-79*. Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet (manuskript).
- Bjurulf, B och Glans, I (1976). "Från tvåblockssystem till fraktionalisering. Partigrupper och ledamöters röstning i norska Stortinget 1969-1974". *Statsvetenskaplig Tidskrift* 79:231-52.
- Bischke, W (1981). "Parliamentary Staffs in the German Bundestag". *Legislative Studies Quarterly* 6:533-58.
- Blondel, J (1973). *Comparative Legislature*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- , (1985). *Government Ministers in the Contemporary World*. London, Beverly Hills and New Delhi: Sage.
- Boalt, G och Björkman, N-M (1985). *Riksdagsledamöter och väljare hösten 1982*. Stockholm: Almqvist International.
- Bogdanor, V (ed) (1985). *Representatives of the People, Parliamentarians and Constituents in Western Democracies*. London: Gower.
- Brand, J A (1972). "Concillors, Activists, and Electors: Democratic Relationships in Scottish Cities". I Patterson, SC and Wahlke, J C (eds) *Comparative Legislative Behavior: Frontiers of Research*. New York: John Wiley and Sons.
- Brändström, D (1971). *Nomineringsförfarande vid riksdagsval. En studie av partiernas kandidatnomineringar inför 1970 års riksdagsval*. Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet (stencil).
- Budge, I and Farlie, D (1975). "Political Recruitment and Dropout: Predictive Success of Background Characteristics over Five British Localities". *British Journal of Political Science* 5:33-68.
- Buksti, J A (1984a). "Intresseorganisationer i politik". I Damgaard, E (red). *Dansk demokrati under förändring*. Köpenhamn: Schultz.
- , (1984b). *Organisationernes folk*. Aarhus: Forlaget Politica.
- Buksti, J A and Johansen, LN (1979). "Variations in Organizational Participation in Government: The Case of Denmark". *Scandinavian Political Studies* 3:197-220.
- Campbell, S and Laporte, J (1981). "The Staff of the Parliamentary Assemblies in France". *Legislative Studies Quarterly* 6:521-32.
- Cain, B E, Ferejohn, J A and Fiorina, M P (1979). "A House Is Not A Home: British MPs in their Constituencies". *Legislative Studies Quarterly* 4:501-24.
- , (1984). "The Constituency Service asis of the Personal Vote for U.S. Representatives and British Members of Parliament". *American Political Science Review* 78:110-25.
- Cayrol, R, Parodi, J-L and Ysmal, C (1976). "French Deputies and the Political System". *Legislative Studies Quarterly* 1:67-100.
- Christensen, T and Egeberg, M (1979). "Organized Groupgovernment Relations in Norway: On the Structured Selection of Participants, Problems, Solutions and Choice Opportunities". *Scandinavian Political Studies* 3:239-60.
- Clarke, H and Price, R G (1981). "Parliamentary Experience and Representational Role Orientations in Canada". *Legislative Studies Quarterly* 6:373-90.
- Clausen, A (1977). "The Accuracy of Leader Perceptions of Constituency Views". *Legislative Studies Quarterly* 2:361-84.
- Clausen, A and Holmberg, S (1977). "Legislative Voting Analysis in Disciplined Multiparty Systems: The Swedish Case". I Aydelotte, W (ed) *The History of Parliamentary Behavior*. Princeton, NY: Princeton University Press.
- Clausen, A, Holmberg, S and deHaven-Smith, L (1983). "Contextual Factors in the Accuracy of Leader Perceptions of Constituents' Views". *The Journal of Politics* 45:449-72.
- Cnudde, CF and McCrone, DJ (1966). "The Linkage Between Constituency Attitudes and Congressional Voting Behavior: A Causal Model". *American Political Science Review* 60:66-72.
- Collie, MP (1984). "Voting Behavior in Legislatures". *Legislative Studies Quarterly* 9:3-50.
- Converse, P E (1984). "Med kurs 'utöver': Reflektioner över den empiriske valgforskningens utveckling". I Berg, O og Underdal, A (red) *Fra valg till vedtak*. Oslo: Aschehoug.
- Converse, P E and Pierce, R, (1979). "Representative Roles and Legislative Behavior in France". *Legislative Studies Quarterly* 4:525-62.
- , (kommande). *Political Representation in France*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Coombes, D et al (1976). *The Power of the Purse: The Role of European Parliaments in Budgetary Decisions*. London: Allen und Unwin.

- Cotta, M (1983). "The Italian Political Class in the Twentieth Century: Continuities and Discontinuities". I Czudnowski, M M (ed) *Does Who Governs Matter? Elite Circulation in Contemporary Societies*. De Kalb: Northern Illinois Press.
- Daalder, H and Rusk, J (1972). "Perceptions of Parties in Dutch Parliament". I Patterson, S C and Wahlke, J (eds) *Comparative Legislative Behavior: Frontiers of Research*. New York: John Wiley and Sons.
- Damgaard, E (1973). "Party Coalitions in Danish Law-Making 1953-1970". *European Journal of Political Research* 1:35-66.
- , (1977). *Folketinget under Forandring*. Köpenhamn: Samfundsvidenskabeligt Forlag.
- , (1982). *Partigrupper, representation og styring*. Köpenhamn: Schultz.
- Damgaard, E, Andersen, J, Bendix, H W, Havaleschka, Jacobsen, E, Kjaergaard Jensen, N A, Pedersen, U T, Rasmussen, J B og Sørensen, L R (1979). *Folketingsmedlemmar på arbejde*. Aarhus: Forlaget Politica.
- Damgaard, E and Rush, J (1976) "Cleavages Structures and Representational Linkages: A Longitudinal Analysis of Danish Legislative Behavior". *American Journal of Political Science* 20:179-206.
- Davidson, R H (1969). *The Role of the Congressman*. New York: Pegasus.
- DeRidder, M, Peterson, R L and Wirth, R (1978). "Images of Belgian Politics: The Effects of Cleavages on the Political System". *Legislative Studies Quarterly* 3:83-108.
- DiPalma, B (1977). *Surviving Without Governing. The Italian Parties in Parliament*. Berkeley, Los Angeles, and London: University of California Press.
- Egeberg, M, Olsen, J P og Sætren, H (1978). "Organisations-samfundnet og den segmenterte stat". I Olsen, J P (red) *Politisk organisering*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Eide, M (1984). "Etter det vi forstår på politisk hold..." *Politikere og Massmedia*. Bergen, Oslo, Stavanger og Tromsø: Universitetsforlaget.
- Elder, N, Thomas, A H and Arter, D (1982). *The Consensual Democracies? The Government and Politics of the Scandinavian Countries*. Oxford: Martin Robertson.
- Eldersveld, S J (1985). *System Differences in Elite Ideologies and Values: An Exploration of Some Possible Theories*. Uppsats presenterad vid IPSA:s kongress i Paris.
- Eldersveld, S J, Kooiman, J and van der Tak, T (1981). *Elite Images of Dutch Politics. Accommodation and Conflict*. Haag: Martinus Nijhoff.
- Eliassen, K (1978). "Mass Mobilization and the Transformation of Parliamentary Elites in Norway". *Scandinavian Political Studies* 1:187-213.
- Eliassen, K og Pedersen, M (1975). *The Professionalization of legislatures: A Comparative Study of Political Recruitment in Denmark and Norway*. Odense Universitet: Skrifter fra Institut for Historie og Samfundsvidenskab.
- Englefield, D (1984). *Commons Select Committees: Catalysts for Progress?* Harlow: Longman.
- Epstein, L D (1980). *Political Parties in Western Democracies*. (2 ed). New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Eulau, H and Karps, P D (1977). "The Puzzle of Representation: Specifying Components of Responsiveness". *Legislative Studies Quarterly* 2:233-54.
- Falkemark, G (1984). "Den norske maktutredningen". *Statsvetenskaplig Tidskrift* 87:23-38.
- Farlie, D and Budge, I (1974). "Elite Background and Issue Preferences: A Comparison of British and Foreign Data using a New Technique". I Crewe, I (ed) *British Political Sociology Yearbook, Volume 1. Elites in Western Democracy*. London: Croom Helm.
- Farlie, D, Budge, I and Irwin, G (1977). "Political Recruitment and Drop-out: Extensions to the Netherlands and United States". *British Journal of Political Science*. 1:465-92.
- Fenno Jr, E R (1978). *Home style: House Members in Their Districts*. Boston: Little Brown.
- Fiorina, M P (1974). *Representatives, Roll Calls, and Constituencies*. Lexington, MA: Heath.
- , (1977). *Congress - Keystone of the Washington Establishment*. New Haven, Conn: Yale University Press.
- , (kommande). *Constituency Service*. Harvard University (manuskript).
- Foverskov, P (1978). "Women in Parliaments. The Causes of Under-Representation Exemplified by Denmark and Norway in the 1960's". *European Journal of Political Research* 6:53-70.
- , (1979). "Den politiske rekrutteringsproces omkring folketingsvalget 1973". I Pedersen, M (red) *Dansk politik i 1970'erne*. Köpenhamn: Samfundsvidenskabeligt Forlag.
- Frankland, E G (1977). "Parliamentary Career Achievement in Britain and West Germany: A Comparative Analysis". *Legislative Studies Quarterly* 2:137-54.
- Franklin, M N and Tappin, M (1977). "Early Day Motions as Unobtrusive Measures of Backbench Opinion in Britain". *British Journal of Political Science* 7:49-70.
- Frogner, A-P (1978). "Parties and Cleavages in the Belgian Parliament". *Legislative Studies Quarterly* 3:109-32.
- Gahrton, P (1983). *Riksdagen inifrån. En studie av parlamentarisk handfallenhet inför ett samhälle i kris*. Stockholm: Prisma.
- Gustafsson, A och Jonsson, R (1984). *De folkvalda om fackligt inflytande. Resultat från en enkät med riksdagens ledamöter*. Statsvetenskapliga institutionen Lunds universitet, Forskningsrapport 1984:1.
- Guttsman, W L (1974). "Elite Recruitment and Political Leadership in Britain and Germany since 1950: A Comparative Study of MPs and Cabinets". I Crewe, I (ed) *British Political Sociology Yearbook. Volume 1. Elites in Western Democracy*. London: Croom Helm.

- Hancock, MD (1972). *Sweden: The Politics of Post-industrial Change*. Hinsdale, Ill: Dryden.
- Hanson, A H and Crick, B (eds) (1970). *The Commons in Transition*. London: Fontana/Collins.
- Haavio-Mannila, E (red) (1983). *Det uferdige Demokratiet. Kvinner i nordisk politikk*. Oslo: Nordisk ministerråd.
- Helander, V (1979). "Interest Representation in the Finnish Committee System in the Post-War Era". *Scandinavian Political Studies* 3:221–38.
- Hellevik, O (1982). *Stortinget – en sosial elite?* Oslo: Pax forlag A/S.
- Herman, V and Mendel, F (1976). *Parliaments of the World*. Berlin and New York: Gruyter.
- Hermansson, J, Laurin, U, Nordfors, L och Westholm, A (1984). *Riksdagen och de organiserade intressena*. Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet (stencil).
- , (1985). *Riksdagen och de organiserade intressena*. Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet (stencil).
- Hernes, G (1984). "Segmentering og samordning". I Berg, O og Underdal, (red) *Fra valg til vedtak*. Oslo: Aschehoug.
- Hernes, G og Martinussen, W (1980). *Demokrati og Politiske ressurser*. NOU:1980:7.
- Hertig, H-P (1978). "Party Cohesion in the Swiss Parliament". *Legislative Studies Quarterly* 3:63–81.
- Hibbing, JR (1985). *Legislative Change and Institutionalization with Illustrations from the British House of Commons*. Uppsats presenterad vid IPSA:s kongress i Paris.
- Holland, M (1980). "The Selection of Parliamentary Candidates: Contemporary Developments and the Impact of the European Elections". *Parliamentary Affairs* 34:28–46.
- Holmberg, S (1971). *Politiska sakfrågor och den representativa demokratin*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet (stencil).
- , (1974). "Riksdagen representerar svenska folket". *Empiriska studier i representativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur.
- , (1975). "Partipolitiska konfliktdimensioner i riksdagen". *Statsvetenskaplig Tidskrift* 78:212–231.
- Holmberg, S och Asp, K (1984). *Kampen om kärnkraften. En bok om väljare, massmedier och folkomröstningen 1980*. Stockholm: Liber Förlag.
- Inglehart, R (1981). "Post-Materialism in an Environment of Insecurity". *American Political Science Review* 75:880–90.
- Inglehart, R, Rabier, J-R, Gordon, I and Sorenson, C L (1980). "Broader Powers for the European Parliament? The Attitudes of Candidates". *European Journal of Political Research* 8:113–32.
- Irwin, G, Budge, I and Farlie, D (1979). "Social Background vs Motivational Determinants of Legislative Careers in the Netherlands". *Legislative Studies Quarterly* 4:447–65.
- Isberg, M (1984). *Riksdagens roll under 1970-talet*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Jackson, R J (1968). *Rebels and Whips. Dissension, Discipline and Cohesion in British Political Parties since 1945*. London: Macmillan.
- Jackson, R J, Atkinson, M and Hart, K D (1977). "Constitutional Conflict in France: Deputies' Attitudes Toward Executive-Legislative Relations". *Comparative Politics* 9:399–420.
- Jewell, M E (1984). "Legislator-Constituency Relations and the Representative Process". *Legislative Studies Quarterly* 8:303–37.
- Jewell, M E and Patterson, S C (1977). *The Legislative Process in the United States* (3 ed). New York: Random House.
- Judge, D (1981). *Backbench Specialisation in the House of Commons*. London: Heinemann Educational Books.
- Karps, P D and Eulau, H (1978). "Policy Representation as an Emergent: Toward a Situational Analysis". I Eulau, H and Wahlke, J C (eds) *The Politics of Representation*. Beverly Hills: Sage.
- Kerr, Jr H H (1978). "The Structure of Opposition in the Swiss Parliament". *Legislative Studies Quarterly* 3:51–62.
- , (1981). *Parlament et société en Suisse*. Saints-Saphorin: Editions Georgi.
- King, A (1974). *British Members of Parliament. A self Portrait*. London: Macmillan.
- , (1976). "Modes of Executive-Legislative Relations: Great Britain, France, and West Germany". *Legislative Studies Quarterly* 1:11–36.
- , (1981). "The Rise of the Career Politician in Britain – And its Consequences". *British Journal of Political Science* 11:249–86.
- Kirchner, E J (1984). *The European Parliament: Performance and Prospects*. Hampshire: Gower.
- Kooiman, J (1976). *Over de Kamer gesproken*. Haag: Staatsvitgeverij.
- Kuhnle, S og Svåland, L G (1984). "Spørreordningene og politiske profiler i Stortinget 1977–1981". I Berg, O og Underdal, A (red) *Fra valg til vedtak*. Oslo: Aschehoug.
- Kuklinsky, J H (1979). "Representative-Constituency Linkages: A Review Article". *Legislative Studies Quarterly* 4:121–40.
- LaPalombara, J (1974). *Politics Within Nations*. London: Prentice-Hall International.
- Larsen, S U og Offerdal, A (1979). *De få vi valgte*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Lees, J D and Shaw, M (1979). *Committees in Legislatures: A Comparative Analysis*. Durham: Duke University Press.
- Lehman Sørensen, C (1984). *Europas babeltårn. En analyse af Europaparlamentsmedlemmernes baggrund, erfaringer og politiske synspunkter*. Århus: Politica.
- Lehmbruch, G and Schmitter, P C (eds) (1982). *Patterns of Corporatist Policy-Making*. London and Beverly Hills: Sage.
- Leonardi, R, Nanetti, R and Pasquino, G (1978). "Insti-

- tutionalization of Parliament and Parliamentarization of Parties in Italy". *Legislative Studies Quarterly* 3:161-86.
- Lindström, E (1981). *Riksdag och regering. Ansvarsfördelning, arbetsformer och beslutsformer*. Stockholm: Liber Förlag.
- Loewenberg, G (1967). *Parliament in the German Political System*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Loewenberg, G and Kim, C L (1978). "Comparing the Representativeness of Parliaments". *Legislative Studies Quarterly* 3:27-50.
- Loewenberg, G and Patterson, S C (1977). *Comparing Legislatures*. Boston and Toronto: Little Brown.
- Lofstsson, E (1981). *Island i NATO. Partierna och försvarsfrågan*. Göteborgs Studies in Politics 9.
- MacRae Jr, D (1967). *Parliament, Parties and Society in France 1946-1958*. New York: St Martins Press.
- Mayhew, D R (1974). *Congress. The Electoral Connection*. New Haven and London: Yale University Press.
- McKenzie, R T (1964). *British Political Parties* (2 ed). London: Mercury Books.
- Mellors, C (1978). *The British M P: A Socio-economic Study of the House of Commons*. Farnborough Hants: Saxon House.
- Mezey, M L (1979). *Comparative Legislatures*. Durham, NC: Duke University Press.
- Miller, W E (1964). "Majority Rules and the Representative System of Government". I Allardt, E and Littunen, Y (eds) *Cleavages, Ideologies, and Party Systems*. Helsingfors: Westmark Society.
- Miller, W E and Stokes, D E (1963). "Constituency Influence in Congress". *American Political Science Review* 57:45-56.
- Mishler, W and Mughan, A (1978). "Representing the Celtic Fringe: Devolution and Legislative Behavior in Scotland and Wales". *Legislative Studies Quarterly* 3:377-408.
- Molin, B (1982). "Samspelet mellan regering och riksdag". I Ryden, B (red) *Makt och vanmakt. Lärdomar av sex borgerliga regeringsår*. Stockholm: SNS.
- Morgan, J (1976). *Reinforcing Parliament. Services and Facilities for Members of Parliament: Some International Comparisons*. London: Political and Economic Planning, Broadsheet No. 562.
- Munroe, R (1977). "The Member of Parliament as Representative: The View From the Constituency". *Political Studies* 25:577-87.
- Nojonen, M (1968). "Riksdagsmännens sociala bakgrund". I Jansson, J-M (red) *Studier i finländsk politik*. Stockholm: Läromedelsförlagen.
- Nojonen, M and Pesonen, P (1964). "The Legislative Career in Finland". I Allardt, E and Littunen, Y (eds) *Cleavages Ideologies and Party Systems*. Helsingfors: Westmark Society.
- Norton, P (1975). *Dissension in the House of Commons, 1945-1974*. London: Macmillan.
- , (1976). "Dissent in Committee: Intra-Party Dissent in Commons' Standing Committees, 1959-1974". *The Parliamentarian* 57:15-25.
- , (1980). *Dissension in the House of Commons*. Oxford: Oxford University Press.
- , (1981). *The Commons in Perspective*. Oxford: Martin Robertson.
- NOU (1982). *Maktutredningens slutrapport*. NOU 1982:3.
- Nyholm, P (1972). "Parliament, Government and Multi-Dimensional Party Relations in Finland". *Commentationes Scientiarum Socialium* 1.
- Oberreuter, H (Hrsg) (1975) *Parlamentarische Opposition. Ein internationale Vergleich*. Hamburg: Hoffmann und Campe Verlag.
- Obler, J (1974). "The Role of National Party Leaders in Selection of Parliamentary Candidates: The Belgian Case". *Comparative Politics* 5:157-84.
- Olsen, J P (1983). *Organized Democracy. Political Institutions in a Welfare State - the Case of Norway*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ornstein, N J (ed) (1981). *The Role of the Legislature in Western Democracies*. Washington, D C and London: American Enterprise Institute.
- Papadakis, E (1984). *The Green Movement in West Germany*. London: Croom Helm.
- Patterson, S C, Hedlund, R D and Boynton, G R (1975). *Representatives and Represented: Bases of Public Support for the American Legislatures*. New York: John Wiley and Sons.
- Pedersen, M (1975). "The Geographical Matrix of Parliamentary Representation: A Spatial Model of Political Recruitment". *European Journal of Political Research*. 3:1-19.
- , (1977). "The Personal Circulation of a Legislature: The Danish Folketing, 1849-1968". I Aydelotte, W O (ed) *The History of Parliamentary Behavior*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- , (1984a). "Research on European Parliaments: A Review Article On Scholarly and Institutional Variety". *Legislative Studies Quarterly* 9:505-29.
- , (1984b). "Velgerbevaeglighed og politisk rekruttering: nogle spekulationer og nogle forelobige resultater". I Berg, O og Underdal, A (red) *Fra valg til vedtak*. Oslo: Aschehoug.
- Pedersen, M, Daamgaard, E and Olsen, P N (1971). "Party Distances in the Danish Folketing 1945-1968". *Scandinavian Political Studies* 6:87-106.
- Pesonen, P (1972). "Political Parties in the Finnish Eduskunta". I Patterson, S C and Wahlke, J C (eds) *Comparative Legislative Behavior: Frontiers of Research*. New York and London: John Wiley and Sons.
- , (1973). "Dimensions of Political Cleavages in Multi-Party Systems". *European Journal of Political Research* 1:109-32.
- Petersson, O (1984). *Folkstyrelse och statsmakt i Norden*. Uppsala: Diskurs.
- Petersen, P-A (1976). "Parliamentary Attitudes towards Labor Market Policies". *European Journal of Political Research* 4:399-420.
- Pierre, J (kommande). *SAP-kongressen: Inre arbetsformer och parlamentariskt inflytande*. Statsvetenskapli-

- ga institutinen, Lunds universitet (manuskript).
- Punnett, R M (1973). *Front-Bench Opposition. The Role of the Leader of the Opposition, the Shadow Cabinet and Shadow Government in British Politics*. London: Heinemann.
- Putnam, R D (1975). "Bureaucrats and Politicians: Contending Elites in the Policy Process". I Gwyn, W B and Edwards, G C (eds) *Perspectives on Public Policy Making*". New Orleans: Tulane University Press.
- , (1976). *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Ranney, A (1965). *Pathways to Parliament. Candidate selection in Britain*. London: Macmillan.
- , (1981). "Candidate Selection". I Butler, D, Penniman, H R and Ranney, A (eds) *Democracy at the Polls. A Comparative Study of Competitive National Elections*. Washington DC and London: American Enterprise Institute.
- Rasch, B E (1983). "Stortingets uformelle avstemningsregler". *Tidskrift for samfunnsforskning* 221–42.
- Rasmussen, E (1972). *Komparativ Politikk II*. Köpenhamn: Gyldendal.
- Richards, P G (1974). *The Backbenchers* (2 ed). London: Faber and Faber.
- Richardson, J J and Jordan, G A (1979). *Governing Under Pressure*. Oxford: Martin Robertson.
- Robinson, A (1978). *Parliament and Public Spending. The Expenditure Committee of the House of Commons, 1970–76*. London: Heinemann Educational Books.
- Roth, P-A (1973). *Representanter och kommittéer*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet (stencil).
- , (kommande). *Riksdagsmännen representerar lokala och regionala intressen och opinioner*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet (manuskript).
- Rush, M D (1969). *The Selection of Parliamentary Candidates*. London: Nelson.
- Ryle, M T (1981). "The Legislative Staff of the British House of Commons". *Legislative Studies Quarterly* 6:497–520.
- SAF (1984). *Företagens folk behövs i politiken*. Rapport 4. SAF-kongressen i Göteborg 23–24 november 1984.
- van Schendelen, M P C M (1976). "Information and Decision Making in the Dutch Parliament". *Legislative Studies Quarterly* 1:231–50.
- , (1981a). *Het Nederlandse kamerlid. The Dutch Member of Parliament 1979–80. Bilingual Codebook*. Rotterdam: Erasmus University Press.
- , (1981b). "Disaffected Representation in the Netherlands: A Nonaffected Reappraisal". *Political Behavior*. 3:137–62.
- , (1983). "Learning from Recent Interviewing of Dutch MPs". *European Journal of Political Research* 11:413–26.
- Schmitter, P C and Lehbruch, G (eds) (1979). *Trends Toward Corporatist Intermediation*. London and Beverly Hills: Sage.
- Schwarz, J E and Lambert, G (1972). "The Voting Behavior of British Conservative Backbenchers". I Patterson, S C and Wahlke, J C (eds) *Comparative Legislative Behavior: Frontiers of Research*. New York and London: John Wiley and Sons.
- Seymour-Ure, C (1974). *The Political Impact of Mass Media*. London: Constable.
- Siune, K (1984). *Politik og Medier*. Aarhus: Forlaget Politica.
- Skard, T (1980). *Utvalgt til Stortinget*. Oslo: Gyldendal.
- Sköld, L (1958). *Kandidatnomineringen vid andrakammarval*. Författningsutredningen 1. SOU 1958:6.
- Sköld, L och Halvarsson, A (1966). "Riksdagens sociala sammansättning under hundra år". I *Samhälle och riksdag. Del I*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Stjernquist, N (1966). "Riksdagens arbete och arbetsformer". *Samhälle och Riksdag. Del IV*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Stjernquist, N och Bjurulf, B (1968). "Partisammanhållning och partisamarbete". *Statsvetenskaplig Tidskrift* 72:385–405.
- Stone, W J (1979). "Measuring Constituency-Representative Linkages: Problems and Prospects". *Legislative Studies Quarterly* 4:623–39.
- Strömberg, L (1974). *Väljare och valda. En studie av den representativa demokratin i kommunerna*. Kommunalforskningsgruppens avhandlingsserie nr 32, Göteborg (stencil).
- Strömberg, L och Norell, P-O (1982). *Kommunalförvaltningen*. DsKn 1982:8.
- Svensson, P (1982). "Party Cohesion in the Danish Parliament in the 1970's". *Scandinavian Political Studies* 5:17–42.
- Särilvik, B (1969). *Representationsundersökningens forskningsprogram. Relationer mellan väljare och valda på rikspolitisk nivå*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet (stencil).
- , (1976). *Mapping the Party Space: Distances, Evaluations and Ideological Perspectives. An Analysis Framework applied to Data on Electors and Elected in Sweden 1964–1973*. Uppsats presenterad vid IPSA:s kongress i Edinburgh.
- Thomassen, J J A (1976). *Kiezers en gekozenen in een representatieve democratie*. Alphen aan den Rijn: Samson.
- Valen, H (1966a). "Den sosiale og politiske bakgrunn for rekruteringen av det politiske lederskap". *Tidskrift for samfunnsforskning* 6:175–98.
- , (1966b). "The Recruitment of Parliamentary Nominees in Norway". *Scandinavian Political Studies* 1:121–66.
- , (1984). *Undersøkelse av nominasjoner: et forslag till design*. Uppsats presenterad vid VIII:e Nordiska statsvetenskapliga konferensen i Lund 20–22 augusti 1984.
- Wahlke, J C, Eulau, H, Buchanan, W and Ferguson, L (1962). *The Legislative System. Explorations in Legislative Behavior*. New York and London: John Wiley and Sons.

- Walkland, S A and Ryle, M (eds) (1981). *The Commons Today*. London: Fontana.
- Wallin, G, Bäck, H och Tabor, M (1981). *Kommunalpolitikerna. Rekrytering – arbetsförhållanden – funktioner. Del 1 och 2*. DsKn 1981:17–18.
- Weissberg, R (1979). "Assessing Legislator-Constituency Policy Agreement". *Legislative Studies Quarterly* 4:602–22.
- Westerståhl, J och Johansson, F (1981). *Medborgarna och kommunen. Studier av medborgerlig aktivitet och representativ folkstyrelse*. DsKn 1981:12.
- Wilson, F L and Wiste, R (1976). "Party Cohesion in the French National Assembly: 1958–1973". *Legislative Studies Quarterly* 1:467–510.
- Woshinsky, O H (1973). *The French Deputy: Incentives and Behavior in the National Assembly*. Lexington, Ma: Heath.

Den privata internationalismen: Organisationssverige söker sig utomlands

Inledning

En vanlig föreställning är att utrikespolitikens tillkomstprocess intar en särställning i förhållande till andra politikområden. Dels antas det demokratiska inslaget vara mindre i utrikespolitiska frågor, dels tycks förvaltningens roll vara mer central i utrikesfrågor. Genom sin komplexa karaktär kräver internationella frågor en dominerande roll för förvaltningen och dess experter. Utrikespolitik skulle präglas av en sluten, centraliserad och expertorienterad tillkomstprocess. Att tala om förhandlingsekonomi, korporatism, segmentering eller järntrianglar då det gäller utrikespolitik skulle sakna förankring i verkligheten (Se Goldman 1981).

Avsikten är här att visa på alternativa former av internationell-politisk påverkan. Man kan inte reducera diskussionen om ett lands internationella intresseartikulering till att enbart gälla utrikespolitik. Den internationella arenan erbjuder fler möjligheter; det kan helt enkelt vara så att nationella intressen kan finna det mer rationellt att utveckla egna program för internationellt agerande, än att verka via nationell utrikespolitik.

Staten och internationalismen

Det faktum att det kan vara svårt att finna en struktur av påtryckningsgrupper och stridbara opinioner inom ett land kan inte automatiskt tas till intäkt för att det skulle råda ett tillstånd av ointresse och bristande engagemang i det landet för internationella förhållanden. Det kan inte betraktas som meningsfullt att göra en vattendelare mellan utrikespolitik och andra former av internationell

politisk påverkan, ty det kan vara så att privata intressens internationella agerande kan verka både konkurrerande och kompletterande i förhållande till ett lands officiella utrikespolitik. Konkurrensförhållanden implikerar frågan om hur man ska betrakta en stats beslutsautonomi, dvs i vilken utsträckning som staten kan sägas bestämma över de aktiviteter den bedriver (Engberg & Lane, 1980). Om olika intressen utvecklar en slags privat internationalism är det rimligt att resultatet av den verksamheten påverkar förutsättningarna för statlig politik. Det finns icke-regeringsanknutna internationella organisationer, som sysslar med prisbildningen på råvaror, nomenklatur och standardiseringsfrågor; ytterligare andra strävar efter att utveckla forskningsprogram etc. Alla stater är inte lika engagerade i alla frågor, men det är ett faktum att den privata internationalismen konkurrerar med statlig utrikespolitik.

Att privata intressen ägnar sig åt internationell verksamhet kan ses som en avlastning av statlig utrikespolitik. Privata initiativ för att öka information och service möjliggör för stater att ägna sig åt "väsentligare" frågor; i den meningen kan privat internationalism ses som en kompletterande aktivitet i förhållande till statlig utrikespolitik. För att utröna omfattningen av privata internationella engagemang och för att avgöra om den verksamheten ska bedömas som konkurrerande eller kompletterande aktivitet i förhållande till statlig politik, måste en empirisk granskning göras. Alla internationella aktiviteter är emellertid inte lika intressanta; preciseringar och avgränsningar måste göras. Vad ska förstås med "privat internationalism"? Begreppet torde inkludera alla interaktioner över nationsgränser, alltifrån enskilda individers agerande, företags transaktioner till engagemang i olika internationella sammanslutningar. En närmare granskning av privata internationella engagemang kan i princip försiggå efter två huvudlinjer; i det ena fallet studerar man privat organisatoriskt agerande på en nationell individnivå, där varje eller ett urval av intressen studeras. Att definiera och finna sådana intressen är emellertid inte lätt. Enbart näringslivets organisering uppgår till ca 900 organisationer (Elvander, 1977). De ideella rörelserna kanske räknar det tredubbla. Skulle man dessutom inkludera företag bland intressen, skulle analysen snabbt bli ohanterbar. Även om inte alla dessa intressen kan förväntas ägna sig åt internationella aktiviteter, kvarstår en ohanterlig mängd "individer". Ett urval är svårt att genomföra, eftersom det saknas uppgifter om den totala populationen, dvs det finns exempelvis inget svenskt föreningsregister.

En alternativ strategi, som tillämpas i den följande analysen, studerar den privata internationalismen på en aggregatnivå där olika internationella organisationer som har svenskt medlemskap bildar analysenheter. De